

3. Горшенков Г. Н. Информационная преступность : криминологическая безопасность личности, угрозы и меры ее защиты / Г. Н. Горшенков, Г. Г. Горшенков, А. Г. Горшенков // *Идея конституционализма в РФ и за рубежом и практика ее реализации* // Вестник Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. – Нижний Новгород : Изд-во ННГУ, 2003. – Вып. 1. – С. 13-16.
4. Шеломенцев В. П. Безпека людини, суспільства і держави в Україні: кримінологічний аспект / В. П. Шеломенцев // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал ; Міжвід. наук.- досл. центр з проблем боротьби з орг. злоч. при РНБО України.* – 2010. – № 22. – С. 215–222.
5. Плешаков В. А. Криминологическая безопасность и ее обеспечение в сфере взаимовлияния организованной преступности и преступности несовершеннолетних : дис ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Плешаков Владимир Алексеевич. – М., 1998. – 323 с.

Ключові слова: безпека, протидія, злочинна необережність, ефективність кримінально-правових засобів, порушення правил безпеки, джерело підвищеної небезпеки.

Ключевые слова: безопасность, противодействие, преступная неосторожность, эффективность уголовно-правовых средств, нарушения правил безопасности.

Key words: safety, prevention, criminal negligence, effectiveness of criminal law measures, violation of safety rules, high-risk source.

ЦИТРАК ВІКТОР ЯРОСЛАВОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

«КАДРОВІ» РЕСУРСИ (КОРУПЦІЙНА МЕРЕЖА) ЯК СКЛАДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДКУПУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Під інфраструктурою підкупу у сфері публічної службової діяльності слід розуміти сукупність «кадрових», матеріальних і нематеріальних ресурсів, організаційних форм та засобів, які обслуговують незаконну купівлю/продаж послуг службових осіб публічної сфери, забезпечують функціональність та сприяють інституціалізації підкупу.

Таке розуміння поняття інфраструктури підкупу у сфері публічної службової діяльності, як складової змісту відповідних соціальних відносин, а також аналіз кримінальних проваджень (справ), анкетного опитування та контент-аналіз офіційних повідомлень у ЗМІ про факти підкупу, дозволяє виділити та систематизувати такі його специфічні інфраструктурні складові – «кадрові» ресурси (корупційна мережа), організаційно-допоміжні ресурси та ідеологічні ресурси [1, с. 193-195].

«Кадрові» ресурси (корупційна мережа) – децентралізована та часто неформалізована, але консолідована спільнота учасників підкупу,

що існує на основі та з приводу задоволення спільних корупційних інтересів.

Корупціонер-одинак в умовах сучасної України трапляється дедалі рідше. Йому на зміну приходять неформальні структури – корупційні мережі, до складу яких входять групи державних службовців, що забезпечують відповідні рішення; комерційні та фінансові структури, що реалізують одержувані вигоди, пільги, доходи; силове прикриття з боку правоохоронних органів; особи, які надають неправомірну вигоду та зацікавлені в діяльності службовців; посередники, як постійні учасники корупційних схем; інші індивідуальні та колективні суб'єкти. При чому керівниками корупційних мереж зазвичай є високопоставлені чиновники та політики [2, с. 56].

Діяльність корупційних мереж переважно проявляється у формуванні взаємозалежностей й взаємозв'язків між чиновниками по вертикалі та по горизонталі управління, на різних рівнях, між різними відомствами й структурами. Ці взаємозв'язки та взаємозалежності спрямовані на систематичне вчинення корупційних угод для особистого збагачення, розподілу бюджетних коштів на користь структур, що входять у корупційну мережу, підвищення прибутків або одержання конкурентних переваг фінансово-кредитними та комерційними структурами, що входять у корупційну мережу. Крім цього, корупційні мережі можуть структуруватися за родинними, дружніми, етнічними, клановими, релігійними, корпоративними ознаками, мають численні цілі та включають різні види діяльності. Вони формуються за принципами взаємодопомоги й солідарності, розробляють свої системи правил, дотримання яких є пріоритетним щодо державних, сімейних норм чи інтересів окремого їх учасника [3, с. 72]. Саме корупційні мережі останнім часом розглядаються як основний та найбільш сильний інструмент корупційних угод. Однак правоохоронними структурами переважно виявляється «низова корупція», яка існує поза корупційними мережами та функціонує за рахунок «поборів» із населення [2, с. 56].

Спостерігається процес корпоративізації корупції та підкупу. У результаті цього, примітивна початкова форма відносин, що опосередковує короткі (разові) відносини корупціонера та коруптера, переростає у тривалу співпрацю та неформальні контракт-відносини.

На офіційних веб-сторінках правоохоронних органів дедалі частіше з'являються повідомлення про виявлення системних та довготривалих відносин, що опосередковують надання/одержання неправомірної вигоди. Так, наприклад, слідчі територіального Управління Держаного бюро розслідувань, розташованого у місті Хмельницькому, затримали посадовця відділу митного оформлення № 3 митного поста «Кельменці» Чернівецької митниці ДФС, який налагодив механізм систематичного отримання неправомірної вигоди від громадян за nereагування на виявленні порушення, а також сприяння у переміщенні товарів поза митним контролем через кордон з Молдови до України [4].

Процеси корпоративізації відносин підкупності роблять корупційні мережі не тільки стійкішими та менш вразливими, а й породжують добре відомий в психології феномен дистрибуції вини і відповідальності. Зокрема, як зазначає С.П. Глінкіна, «суб'єктивне сприйняття ризику

знижується, якщо чиновник ділиться хабарем із начальством, продавець віддає частину «відкату» керівнику фірми. І чим чисельніша мережа учасників корупційної угоди, тим менше відчуття вини... і ризик зіпсувати репутацію у випадку викриття» [5]. Це знижує відповідальність перед самим собою, зникає відчуття провини, оскільки є можливість перекладення провини на іншого.

Для даної складової інфраструктури підкупу у сфері публічної службової діяльності характерні: наявність взаємозв'язків між суб'єктами корупційної поведінки на рівні горизонталі та/або вертикалі влади, на рівні родинних стосунків, дружніх зв'язків, інших видів соціальних відносин (влада-підпорядкування у службовій діяльності; формування корупційних ризиків у вигляді конфлікту інтересів); наявність спільних або відокремлених корупційних інтересів учасників підкупу, реалізація яких зумовлюється вчиненням дій з використанням влади, службового становища; наявність, як правило, в учасників підкупу, досвіду здійснення корупційної поведінки, обізнаність про умови та наслідки такої діяльності; участь «посередників» як постійних учасників корупційних схем, які «причетні» до сфери державної діяльності, але не є службовцями (водії, помічники, консультанти, радники, особи, що виконують підрядні функції та інші); одноразові або періодичні учасники, переважно ініціатори або «вимушені» хабародавці.

Враховуючи роль даної складової інфраструктури сучасних корупційних відносин було б доцільно при здійсненні їх кримінологічної характеристики, крім конкретних злочинних актів, розглядати також і «кадрові» (суб'єктні) інфраструктурні складові, які характеризуються окремим криміногенним потенціалом.

Список використаної літератури:

1. Цитряк В. Я. Інфраструктура підкупу у сфері публічної службової діяльності / В. Я. Цитряк // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 6. – С. 189-196.
2. Карпенко М. І. Сучасні ознаки корупційної злочинності та їх зміст / М. І. Карпенко, В. В. Пашковський // Юридична наука. – 2013. – № 5. – С. 54-61.
3. Гражданские инициативы и предотвращение коррупции / под. ред. А. Ю. Сунгуров. – СПб. : Норма, 2000. – 224 с.
4. Систематичне одержання неправомірної вигоди на українсько-молдовському кордоні – ДБР затримали митника [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: <https://dbr.gov.ua/news/sistematichne-oderzhannya-nepravomirnoi-vigodi-na-ukrainsko-moldovskomu-kordoni-dbr-zatrimalo-mitnika>
5. Глинкина С. П. Фатальная угроза коррупции [Электронный ресурс] / С. П. Глинкина. – Режим доступа к док.: www.imepi-eurasia.ru/baner/Glinkina.doc.

Ключові слова: корупція, хабарництво, підкуп, службові злочини, інфраструктура.

Ключевые слова: коррупция, взяточничество, подкуп, служебные преступления, инфраструктура.

Key words: corruption, bribery, bribe, official crimes, infrastructure.